

УДК 37.013.3:[070+004]+37.017:[070+004]-047.22]:378.018.8:[373.011.3-051+37.091.113](045)

МЕДІАОСВІТА ТА ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ І МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Олена Кірдан, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-7295-4722

E-mail: kirdan_olena@ukr.net

Олександр Кірдан, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та соціально-поведінкових наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-2667-6589

E-mail: kirdan_alex@ukr.net

Віктор Литвиненко, старший викладач кафедри теорії та практики іноземних мов, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-2519-5783

E-mail: victorlitvinenko0206@gmail.com

У статті конкретизовано соціально-особистісні, технологічні, просторово-часові та соціально-економічні детермінанти, що зумовлюють формування медіакомпетентності педагогів і менеджерів освіти в умовах інформаційного суспільства. Уточнено сутність і зміст медіакомпетентності як структурного компонента професійної компетентності педагогів та менеджерів освіти. Теоретично обґрунтовано необхідність введення освітнього компонента «Медіапедагогіка» у професійну підготовку майбутніх педагогів та менеджерів освіти в умовах цифрової трансформації освіти.

Ключові слова: медіаосвіта; медіакомпетентність; інноваційні освітні технології; медіапедагогіка; медіадидактика; порівняльна педагогіка; педагог; менеджер освіти.

MEDIA EDUCATION AND FORMATION OF MEDIA COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS AND EDUCATION MANAGERS

Olena Kirdan, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Pedagogy and Educational Management Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-7295-4722

E-mail: kirdan_olena@ukr.net

Oleksandr Kirdan, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Economics and Social-Behavioral Sciences, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-2667-6589

E-mail: kirdan_alex@ukr.net

Victor Lytvynenko, Senior Lecturer of the Department of Theory and Practice of Foreign Languages, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-2519-5783

E-mail: victorlitvinenko0206@gmail.com

The article analyzes the essence of the concepts “media education” and “media competence”. The degree of development of the problem of media education and the formation of media competence of future teachers and education managers is characterized in the works of domestic and foreign scientists. Based on the analysis of dissertation works, it was established that media education and courses on mastering the culture of media use have become an integral part of the study of Ukrainian and foreign literature in general secondary, professional pre-higher and higher education institutions. Socio-personal (education, self-education, media literacy, media culture, development of society’s information culture, availability of education based on digital educational resources on the Internet, choice of educational trajectory and forms of education by the student of education, psychological characteristics of students of education); technological (information in digital form, changing its processing procedures, digital technologies; interaction of subjects of mixed and distance learning; development of competence of teachers and education managers regarding the use of digital educational environment and media tools in the educational process); spatio-temporal (global – international projects in the field of digital education, national – strategies, programs, concepts of digital transformation of education and local processes – introduction of digital educational resources); socio-economic (the fifth stage of the development of the network society; intensive digital transformation and the transition to the sixth technological order; the development of the digital economy; the period of the Internet galaxy; the emergence of new media (telegram channels), replacing traditional ones, etc.) factors that determine the formation of media competence of teachers and education managers in the conditions of the information society. The need to introduce the educational component “Media pedagogy” as a component of the professional training of future teachers and managers of education in the conditions of digital transformation of education is theoretically substantiated.

Keywords: media education; media competence; innovative educational technologies; media pedagogy; media didactics; comparative pedagogy; teacher; education manager.

Сучасні зміни зумовлюють стрімкі перетворення в суспільстві, а отже, і в освітій культурі. У працях науковців [1; 8] наголошено, що ефективність освітнього процесу у закладах вищої освіти пов’язана з розвитком інформаційно-освітнього середовища та інноваційних інформаційно-комунікаційних / цифрових технологій і, як наслідок, із розвитком нових технологій навчання.

Науковці та педагоги-практики одноставні у твердженні про необхідність формування та розвитку медіакомпетентності здобувачів вищої педагогічної освіти як складової їхньої професійної підготовки. Педагогам та менеджерам освіти в умовах цифрової трансформації професійної підготовки необхідні спеціальні компетенції, а саме: створення дидактичних матеріалів різних видів і форм на основі медіа, критична та рефлексивна оцінка їх застосування, що є складниками медіакомпетентності. Саме тому поряд із набуттям знань, умінь, навичок і компетентностей, які забезпечують здатність до професійної педагогічної діяльності, необхідною є медіаосвіта, адже лише медіакомпетентний педагог може вважатися конкурентоспроможним на вітчизняному та міжнародному ринку праці.

Про стійку увагу науковців до питань розвитку медіаосвіти, медіаграмотності, медіакультури майбутніх освітян, поширення досвіду вітчизняних закладів вищої педагогічної освіти свідчать дисертаційні праці І. Колеснікової «Розвиток медіакультури вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти» (2018), Л. Петрик «Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування медіазасобів на уроках іноземних мов» (2020), І. Шевирьової «Формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки» (2020) та ін. Зарубіжний досвід медіаосвіти представлено у дисертаційних роботах Г. Головченко «Тенденції

розвитку медіаосвіти у США і Канаді» (2021), Н. Приходькіної «Тенденції розвитку медіаосвіти учнів у закладах середньої освіти розвинених англomовних країн» (2021) та ін. На основі аналізу вказаних вище дисертаційних робіт констатуємо, що медіаосвіта та курси з оволодіння культурою використання ЗМІ є важливими для професійної підготовки майбутніх педагогів та менеджерів освіти. Як на рівні закладу освіти, так і на особистісному рівні посилюється розуміння того, що медіаграмотність передбачає розвиток критичного мислення та здатності учнів, здобувачів вищої освіти вибірково, свідомо й розсудливо сприймати те, що вони бачать, чують і читають як у навчальних аудиторіях, класах, так і за межами закладу освіти.

Мета статті – конкретизувати детермінанти, що зумовлюють формування медіакомпетентності педагогів та менеджерів освіти в умовах інформаційного суспільства; теоретично обґрунтувати необхідність уведення освітнього компонента «Медіапедагогіка» як складника професійної підготовки майбутніх педагогів та менеджерів освіти в умовах цифрової трансформації освіти.

Досягнення мети статті уможливило використання загальнонаукових **методів**: аналізу, синтезу, порівняння, конкретизації та узагальнення.

Для теоретичного аналізу стану розробленості проблеми медіаосвіти та формування медіакомпетентності майбутніх педагогів і менеджерів освіти в дискурсі педагогічної теорії є потреба визначити базові поняття дослідження. Термінологічне поле досліджуваної проблеми окреслено поняттями «педагог», «медіаосвіта» та «медіакомпетентність».

Підтримуємо визначення поняття «педагог», запропоноване у словнику «Педагогічна освіта в Україні: теорія і практика», відповідно до якого «сучасний педагог – це фахівець, який займається навчально-виховною роботою в школі чи дитячому садку, школі-інтернаті чи виправній колонії, працівник позашкільного закладу, керівник народної освіти, викладач вищого навчального закладу» [9, с. 184]. Таким чином, поняття «педагог» є більш широким, ніж вихователь, учитель або викладач. Науковцями наголошено, що сучасний педагог – це «вже не транслятор нових знань, а наставник, фасилітатор, який допомагає організувати процес пізнання тих, хто навчається» [9, с. 184].

У сучасному науковому дискурсі використовують низку понять, якими йменують керівників закладів освіти, а саме: «менеджер освіти», «освітній менеджер», «менеджер у сфері освіти» тощо. На наш погляд, найзагальнішим є поняття «менеджери у сфері педагогічної освіти», яке визначено як «управлінські кадри у закладах освіти (загальної, вищої, післядипломної), діяльність яких визначається забезпеченням ефективності організації освітнього процесу, реалізації формального і неформального навчання, налагодження партнерства з установами, організаціями тощо» [9, с. 132]. До категорії менеджерів у сфері педагогічної освіти зараховують керівників закладів середньої, вищої, фахової (передвищої), вищої педагогічної і післядипломної освіти, керівників структурних підрозділів у цих закладах.

З погляду О. Мармази, сучасний керівник працює в умовах оновлення функціональної компетентності, розширення видів управлінської діяльності, що пов'язано з конкретно-історичними, економічними та політичними умовами розвитку країни, розширенням сфери знань та умінь у галузі менеджменту освіти. Важливим є застосування до управління закладом освіти здобутків теорії та практики світового

менеджменту. Зазначено, що у центрі уваги сучасного керівника перебувають проблеми свідомого професійного зростання, превентивної підготовки до управлінської діяльності, відповідального ставлення до власної кар'єри [6].

М. Яцура акцентує увагу на тому, що формування професійної культури менеджерів є досить складним процесом, оскільки в ході виконання своїх посадових обов'язків менеджер одночасно є і суб'єктом, і об'єктом управління. До інноваційних технологій, які можуть використовуватись у процесі формування професійної культури майбутнього менеджера у закладі вищої освіти, автор зараховує формування стресостійкості (технологія резильєнс), що забезпечує відсутність відхилень в адаптації та траєкторії професійного розвитку майбутнього менеджера, стійкість його функціонування в умовах екстремальних ситуацій, запобігає виникненню психологічних розладів, зокрема, емоційного вигорання [12].

У закладах вищої освіти України упродовж останніх десятиліть активно використовуються інформаційно-комунікаційні технології. У дослідженнях, присвячених інформатизації освіти [1], підкреслюється, що збільшення обсягу інформації, поява сучасних інформаційних технологій, інформаційно-комунікаційних засобів, що вимагають їх вивчення та освоєння, ставлять нові завдання перед майбутніми педагогами.

Зарубіжні автори І. Агуадед (I. Aguaded), М. Кальдейро-Педрейра (M. Caldeiro-Pedreira), І. Марін-Гутьєрес (I. Marín-Gutiérrez) [13] наголошують на тому, що необхідність формування медіакомпетентності у майбутніх педагогів пов'язана з потребою у професіоналах із високим рівнем знань інформаційно-комунікаційних технологій, здатних здійснювати професійну діяльність в інформаційному суспільстві.

Розглядаючи формування медіакомпетентності майбутніх педагогів, необхідно звернутися до сутності поняття «медіаосвіта», його становлення і розвитку. Це пов'язано з тим, що формування медіакомпетентності, медіакультури та медіаграмотності є основними завданнями медіаосвіти. Зазначимо, що в сучасному науковому дискурсі наявні декілька підходів до визначення поняття «медіаосвіта», по-перше, як система методів, спрямованих на формування медіакомпетентності, по-друге – напрям, орієнтований на використання медіатехнологій з освітньою метою.

На основі аналізу досліджень М. Деренюк [2], В. Іванова [4], О. Юзик [11] та ін. дійшли висновку, що медіакомпетентність має такі характеристики: наявність двостороннього оцінювання її сформованості – об'єктивної (зовнішнє оцінювання компетентності) і суб'єктивної (самооцінка компетентності); структурованість – наявність бази знань (медіаграмотність); відносність – зв'язок зі швидким старінням бази знань та потреба у їх постійному оновленні; поліфункціональність – виконання різних функцій тощо.

На переконання Р. Кьюбі (R. Kubey) [14], медіакомпетентність – це готовність та здатність до аналізу та трактування медіа.

Нам імпонує підхід Дж. Поттера (W. J. Potter), за яким для розуміння високого чи низького рівня сформованості медіакомпетентності було розроблено низку характеристик. Так, до характеристик високого рівня Дж. Поттер зараховував готовність та здатність визначати основний сенс медіатексту, проводити його якісний аналіз, здатність до дедукції, індукції та синтезу. До характеристик низького рівня медіакомпетентності дослідник зараховував: низький рівень інтелекту, невпевненість щодо багатозначних медіатекстів, негативне ставлення до інформації, що суперечить

наявним знанням, висока імпульсивність [16].

У 2001 р. Л. Манович опублікував працю «Мова нових медіа» [15]. На його погляд, нові – цифрові – медіа мають культурний і комп'ютерний шари, тому є двошаровими. Л. Манович, характеризуючи ретроспективу феномену медійності, надав методологічні рекомендації аналітикам та практиками щодо маніпуляцій у цифровому середовищі; вказав на те, що цифрові медіа мають модульність, яка забезпечує конструювання складних об'єктів і середовищ для освітніх цілей. Особливості нових медіа (автоматизація, код (як числове представлення, концептуальна і сутнісна основа сучасних цифрових об'єктів, нова метамова сучасності), транскодинг тощо) дають змогу створити інтерактивне освітнє середовище.

Із поняттям «медіакомпетентність» пов'язане поняття «медіаграмотність», яке потрактовують як набір навичок і здібностей, які дають змогу аналізувати, оцінювати та створювати повідомлення в різних типах засобів масової інформації, жанрах і формах. Медіаграмотність заснована на моделі, що спонукає особистість ставити запитання про те, що вона переглядає і читає. Електронні технології (Інтернет, супутникове телебачення, мобільні телефони, цифрові камери та бездротові пристрої тощо) втілюють цифрову реальність у життя.

Резюмуючи розглянуті дискурси, визначаємо медіакомпетентність як результат медіаосвіти, певний рівень медіакультури, що дозволяє критично осмислювати контекст функціонування медіа з морально-психологічного, безпекового, політичного, соціально-економічного, соціокультурного аспектів; конструювати нові компоненти медіакультури соціуму [5].

Отже, медіакомпетентність – одна з основних компетентностей та водночас структурний компонент професійної компетентності педагогів та менеджерів освіти в умовах інформаційного суспільства. Медіакомпетентність діалектично пов'язана із безпекою особистості здобувача освіти, педагога, менеджера освіти, суспільства. Оскільки цифровізація / цифрова трансформація є явищем, що охоплює всі сфери життєдіяльності особистості, то медіаосвіта набуває актуальності у контексті професійної підготовки майбутніх педагогів та менеджерів освіти для формування їхньої готовності застосовувати інформаційно-комунікаційні, цифрові технології навчання та перебувати в центрі світової цифрової системи. Педагогічна діяльність менеджерів освіти та педагогів є багатоаспектною, то до сутнісних характеристик медіакомпетентності можемо зарахувати такі: багатопрофільність (перенесення набутого досвіду діяльності в теорію і практику навчання, викладання, управління) та інваріантність (розв'язання проблемних ситуацій, а також складних навчальних завдань).

Цифрова трансформація суспільства та інтенсивний розвиток технологій посприяли тому, що зникли обмеження та бар'єри – більшість населення планети має змогу переглядати ті ж самі телепрограми та фільми, слухати одну й ту ж музику, відвідувати вебсайти. У глобалізованому світі, що страждає від надлишку інформації, активне вивчення медіаможливостей актуальне, як ніколи.

На основі аналізу розвитку медіаосвіти в кінці ХХ – на початку ХХІ століття як проблеми педагогічної теорії і практики нами констатовано, що «медіаосвіта із педагогічного феномену переросла у міждисциплінарну наукову проблему, що сприяє забезпеченню інформаційної безпеки як окремої особистості, так і загалом України» [5].

Аналіз досліджень сучасних науковців [1; 2; 4; 5; 8; 11], присвячених розгляду

тенденцій розвитку освіти в умовах інформаційного суспільства, дає змогу констатувати стійкий інтерес дослідників до потреби формування медіакомпетентності педагогів та менеджерів освіти.

Конкретизуємо детермінанти, що зумовлюють формування медіакомпетентності педагогів та менеджерів освіти в умовах інформаційного суспільства. На наш погляд, формування медіакомпетентності педагогів та менеджерів освіти детермінована взаємодією низкою чинників, серед яких:

- соціально-особистісні – освіта, самоосвіта, медіаграмотність, медіакультура, розвиток інформаційної культури суспільства, доступність освіти на основі цифрових освітніх ресурсів у мережі Інтернет, вибір освітньої траєкторії та форм навчання здобувачем освіти, психологічні особливості здобувачів освіти;
- технологічні – інформація у цифровому вигляді, зміна процедур її обробки, цифрові технології; взаємодія суб'єктів змішаного та дистанційного навчання; розвиток компетентності педагогів та менеджерів освіти з використання цифрового освітнього середовища та медіазасобів в освітньому процесі;
- просторово-часові – глобальні (міжнародні проекти у сфері цифрової освіти), національні (стратегії, програми, концепції цифрової трансформації освіти) та локальні процеси (упровадження цифрових освітніх ресурсів);
- соціально-економічні (п'ята стадія розвитку мережевого суспільства; інтенсивна цифрова трансформація та перехід до шостого технологічного укладу; розвиток цифрової економіки; період Інтернет-галактики (М. Кастельс); поява нових медіа (телеграм-канали), що приходять на зміну традиційним тощо).

На початку XXI століття педагоги зіткнулися із новим завданням – необхідністю підвищення рівня медіаграмотності, яка відіграє надзвичайно важливу роль в епоху електронних ЗМІ, розваг і комунікації. Нині у закладах дошкільної та початкової освіти педагоги часто фіксують неспроможність дітей та учнів установити просторово-часові логічні зв'язки, представлені на екрані, диференціювати віртуальні та реальні події, цифрову залежність та розвиток цифрового аутизму, соціальну дезадаптованість тощо.

Сучасні підлітки та юнаки – покоління Z (народилися приблизно у 2000–2012 рр.), яке йменують зумерами, істотно відрізняються від здобувачів освіти попередніх років. Багаторічна практика викладання у закладах вищої освіти надала змогу констатувати, що для сучасного покоління здобувачів освіти (переважно покоління Z) характерними є такі особливості: сприйняття цифрових сервісів як невід'ємної частини побуту та життя; низький рівень зацікавленості видами діяльності, до яких необхідно докласти фізичних зусиль; високий рівень обізнаності з цифровими технологіями; запит на інноваційні підходи до навчання і викладання; стійкість довільної уваги не більше 5 хвилин; здатність до одночасного сприйняття нового матеріалу, написання повідомлень та перегляду відеосюжету; ігнорування необхідності розвитку та саморозвитку довготривалої пам'яті (будь-яку інформацію можна знайти в інтернеті) тощо. Міркування у даному контексті свідчать про потребу урахування особливостей здобувачів освіти у процесі навчання. Необхідним є також урахування виокремлених нами соціально-особистісних, технологічних, просторово-часових та соціально-економічних чинників.

У сучасному освітньому середовищі закладу освіти як системі можемо виокремити кілька рівнів, які представлені такими підсистемами: педагогічною,

цифрових освітніх ресурсів, освітнього медіасередовища (охоплює пізнавальні та соціокультурні ресурси й сприяє використанню медіаресурсів у дидактичних цілях). Розвиток інформаційного суспільства детермінує розширення сфери взаємодії суб'єктів освітнього процесу в медіасередовищі, що спонукає до формування у педагогів та менеджерів освіти медіакомпетентності (знання основоположних засад цифрової трансформації освіти, медіаосвіти, медіадидактики; оволодіння методикою вибору та застосування медіатекстів і медіазасобів) як складника професійної компетентності. Медіакомпетентність забезпечує здатність педагогів та менеджерів освіти здійснювати професійну діяльність в умовах інформаційного суспільства, розвиватися відповідно до вимог часу, увідповіднювати освітню та управлінську діяльність у закладах освіти процесам цифрової трансформації суспільства. Тому набуває необхідності введення навчальної дисципліни «Медіаосвіта» у закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти, яка б акумулювала найсучасніші досягнення педагогічної практики, сприяла розвитку критичного мислення, надавала особливої уваги пошуку та аналізу інформації, а також самостійному вивченню предмета здобувачами освіти.

На основі аналізу сайтів закладів вищої освіти констатуємо, що в низці вітчизняних університетів запроваджено вивчення навчальної дисципліни «Медіапедагогіка» як обов'язкового (Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського) та вибіркового (Львівський національний університет імені Івана Франка) освітнього компонента. У Жешувському університеті (Республіка Польща) для вступників напряму «Педагогіка» загальноакадемічного профілю на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти запропоновано спеціальності «Медіапедагогіка з анімацією культури»; «Опікунсько-виховна педагогіка», «Ресоціалізаційна педагогіка» [3].

Вітчизняними науковцями опубліковано праці з теоретичних та методичних аспектів медіапедагогіки, медіадидактики, медіавиховання. У статті О. Семеново уточнено сутність поняття «медіапедагогіка» як субдисципліни в системі педагогічних наук і навчальної дисципліни у вищій школі, схарактеризовано тенденції медіаосвіти і реалізації інтегрованого та спеціального напрямів медіапедагогіки у професійній підготовці майбутнього вчителя в навчальних закладах США, Великої Британії, Франції, Польщі, України, акцентовано увагу на медіасамоосвіті й труднощах упровадження медіаосвіти в навчальний процес закладів вищої освіти [10]. Питанням упровадження медіадидактики в освітній процес вищої освіти присвячено праці Г. Онкович, В. Білецького, Д. Зюсс, К. Ламперт, К. Трюльш-Війнен [7] та ін.

Уведення освітнього компонента «Медіапедагогіка» на освітніх програмах підготовки майбутніх педагогів (спеціальності 011 Освітні педагогічні науки, 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 014 Середня освіта, 015 Професійна освіта) та менеджерів освіти (спеціальності 073 Менеджмент та 011 Освітні, педагогічні науки) у закладах вищої освіти спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти медіакультури, критичного мислення, медіаграмотності (здатності застосовувати набуті знання у професійній діяльності), дослідницького підходу до медіаінформації, розуміння змісту медіаповідомлень та їх аналізу на предмет авторства, цільової аудиторії, репрезентативності висловлюваних у них поглядів, методів звернення авторів до залучення уваги аудиторії тощо. На наш погляд, введення освітнього компонента «Медіапедагогіка» на вказаних вище спеціальностях, окрім формування

професійних компетентностей майбутніх педагогів та менеджерів освіти, сприятиме неперервній освіті, розвитку загальних компетентностей та здатності до грамотного / критичного прочитання, розуміння інформаційних, розважальних і рекламних матеріалів, які щодня публікуються у засобах масової інформації.

До чинників, що зумовлюють формування медіакомпетентності педагогів та менеджерів освіти в умовах інформаційного суспільства, зараховано соціально-особистісні (освіта, самоосвіта, медіаграмотність, медіакультура, розвиток інформаційної культури суспільства, доступність освіти на основі цифрових освітніх ресурсів у мережі Інтернет, вибір освітньої траєкторії та форм навчання здобувачем освіти, психологічні особливості здобувачів освіти); технологічні (інформація у цифровому вигляді, зміна процедур її обробки, цифрові технології; взаємодія суб'єктів змішаного та дистанційного навчання; розвиток компетентності педагогів та менеджерів освіти з використання цифрового освітнього середовища та медіазасобів в освітньому процесі); просторово-часові (глобальні – міжнародні проекти у сфері цифрової освіти, національні – стратегії, програми, концепції цифрової трансформації освіти та локальні процеси – впровадження цифрових освітніх ресурсів); соціально-економічні (п'ята стадія розвитку мережевого суспільства; інтенсивна цифрова трансформація та перехід до шостого технологічного укладу; розвиток цифрової економіки; період Інтернет-галактики; поява нових медіа (телеграм-канали), що приходять на зміну традиційним, тощо). Вважаємо необхідним уведення освітнього компонента «Медіапедагогіка» як складника професійної підготовки майбутніх педагогів та менеджерів освіти в умовах цифрової трансформації освіти.

Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз процесу формування медіакомпетентності здобувачів освіти, педагогів та менеджерів освіти на базі бібліотек та музеїв України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 1(15). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>
2. Деренюк М. П. Основні підходи до глумачення поняття медіаосвіти у польській та українській педагогічній науці. *Наукові інновації та передові технології. Серія Педагогіка*. 2023. № 12(26). С. 546–558. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12\(26\)-546-558](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12(26)-546-558)
3. Жешувський університет. URL: <https://www.ur.edu.pl/ua/dla-kandydata/---/pedagogika>
4. Інфомедійна грамотність – невід'ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти: збірник статей / редкол.: В. Ф. Іванов (гол. ред.) [та ін.]. Київ: Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. 400 с.
5. Кірдан О. Л., Кірдан О. П. Розвиток медіаосвіти в кінці ХХ – на початку ХХІ століття як проблема педагогічної теорії і практики: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Т. 11, № 10. С. 25–29. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i10-004>
6. Мармаза О. І. Індивідуальна траєкторія розвитку менеджера освіти. *Освіта збереже Україну!:* матеріали ІІ Всеукр. Прокопенківських читань (Харків, 14 черв. 2023 р.). Харків, 2023. С. 154–158.
7. Медіапедагогіка: навч. посіб. / Зюсс Д., Ламперт К., Трюльш-Війнен К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за заг. ред. В. Іванова. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 300 с.
8. Наумук І. М. Формування медіакомпетентності майбутніх учителів інформатики в педагогічних університетах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Мелітополь, 2016. 20 с.
9. Педагогічна освіта в Україні: теорія і практика: словник / М. П. Вовк, Ю. В. Грищенко, С. О. Соломаха, Н. О. Філіпчук, С. В. Ходаківська; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ, 2021. 312 с.
10. Семенов О. Медіапедагогіка у професійній підготовці майбутнього вчителя: здобутки і проблеми.

- Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscypliny; pod. redakcja Zofii Szaroty, Franciszka Szloska. Krakowie: Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, 2013. S. 632–640. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/1349>
11. Юзик О. П. Медіаосвіта у підготовці майбутніх учителів інформатики у Польщі: з історії становлення та впровадження. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 13. С. 165–170.
 12. Яцура М. Потенціал інноваційних технологій у формуванні професійної культури у майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти. *Social Work and Education*. 2023. Вип. 10(3). С. 393–400. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.3.12>
 13. Aguaded I., Marín-Gutiérrez I., Caldeiro-Pedreira M. Development of media competence in the Ibero-American context. *Revista Letral*. 2018. № 20. P. 156–182. URL: https://www.academia.edu/37163375/Development_of_media_competence_in_the_Ibero_American_context
 14. Kubey R. Media literacy in the information age. New York: Routledge, 2018. 596 p.
 15. Manovich L. The Language of New Media. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2001. 400 p.
 16. Potter W. J. Media Literacy. London: Sage Publication, 2001. 23 p.

REFERENCES

1. Bykov, V. Iu. (2010) Suchasni завдання informatyzatsii osvity [Modern tasks of education informatisation]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia, 1 (15)*. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt> [in Ukrainian].
2. Dereniuk M. P. (2023). Osnovni pidkhody do tlumachennia poniattia mediaosvity u polskii ta ukrainiskii pedahohichnii nauki [Main approaches to the interpretation of the concept of media education in Polish and Ukrainian pedagogical science]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii. Seriya Pedahohika, 12(26)*, 546–558. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12\(26\)-546-558](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12(26)-546-558)
3. Zheshuvskiy universytet. URL: <https://www.ur.edu.pl/ua/dla-kandydata/---/pedagogika>
4. Infomediina hramotnist – nevidiemna skladova navchalnoho protsesu zakladu vishchoi osvity [Infomedia literacy is an integral part of the educational process of a higher education institution]. (2021). Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, IREX, Tsentr Vilnoi presy [in Ukrainian].
5. Kirdan, O. L., Kirdan, O. P. (2023). Rozvytok mediaosvity v kintsii XX – na pochatku XXI stolittia yak problema pedahohichnoi teorii i praktyky: vitchyzniansyi ta zarubizhnyi dosvid [Development of media education in the late XX –the begining of the XXI centuryas a problem of pedagogical theory and practice: domestic and foreign experience]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka, 11(10)*, 25–29. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i10-004> [in Ukrainian].
6. Marmaza, O. I. (2023). Indyvidualna traiektoriia rozvytku menedzhera osvity [Individual development trajectory of an education manager.]. *Osvita zberezhe Ukrainu!: materialy II Vseukrainskykh Prokopenkivskykh chytan. Kharkiv, 154–158* [in Ukrainian].
7. Mediapedahohika [Media pedagogy]. (2023). Ziuss D., Lampert K., Triultssh-Viinen K.; per. z nim. V. Klymchenka, V. Oliinyka; V. Ivanova (Ed.). Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy [in Ukrainian].
8. Naumuk, I. M. (2016). Formuvannia mediakompetentnosti maibutnikh uchyteliv informatyky v pedahohichnykh universytetakh. *Extended abstract of candidate's thesis*. Melitopol [in Ukrainian].
9. Pedahohichna osvita v Ukraini: teoriia i praktyka [Teacher Education in Ukraine: Theory and Practice]. (2021). Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].
10. Semenoh, O. (2013). Mediapedahohika u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia: zdobutky i problemy [Media Pedagogy in Future Teacher Education: Achievements and Challenges]. *Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscypliny; pod.redakcja Zofii Szaroty, Franciszka Szloska*. Krakowie : Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, 632–640. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/1349> [in Ukrainian].
11. Iuzyk, O. P. (2021). Mediaosvita u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv informatyky u Polshchi: z istorii stanovlennia ta vprovadzhenia [Media Education in the Preparation of Future Computer Science Teachers in Poland: from the History of Formation and Implementation]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskiy kolehium" imeni T. H. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky, 13*, 165–170 [in Ukrainian].

12. Iatsura, M. (2023). Potensial innovatsiinykh tekhnolohii u formuvanni profesiinoi kultury u maibutnikh menedzheriv u protsesi profesiinoi pidhotovky u zakladakh vyshchoi osvity [The potential of innovative technologies in the formation of professional culture of future managers in the process of professional training in higher education institutions]. *Social Work and Education*, 10(3), 393–400. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.3.12> [in Ukrainian].
13. Aguaded, I., Marín-Gutiérrez, I., Caldeiro-Pedreira, M. (2018). Development of media competence in the Ibero-American context. *Revista Letral*, 20, 156–182. URL: https://www.academia.edu/37163375/Development_of_media_competence_in_the_Ibero_American_context
14. Kubey, R. (2018). *Media literacy in the information age*. New York: Routledge.
15. Manovich, L. (2001). *The Language of New Media*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
16. Potter, W. J. (2001). *Media Literacy*. London: Sage Publication.